

הצלה בזמן ההודאה

הרב חיים אברהם יאמניק שליט"א

היה זה ביום שלישי בשעה ארבע אחר הצהריים, יהודה הצעיר לבית משפחת מורגנשטרן בעיצומו של טיול עם חבריו, טיול שהיה מטעם הישיבה בה הוא לומד. שמש חמימה ממריצה את המטיילים הצעירים והם פוסעים בחבורה אחת מלוכדת במסלול שלפניהם. הנוף הקסום והיפה, הרים בשלל גוונים וצבעים נישאים באופק ואגמים תכולים זורמים בשלוה. מצה רוחם עליז ומרומם, והם מתקדמים בקצב מהיר. מדריך הטיולים צועד בראש ואחריו הנערים מפטפטים זה עם זה. יהודה, פונה שאול אל חברו הטוב, תסתכל על האגם פה בצד, מה אתה אומר שנתעכב פה קצת, נשכשך קצת את רגליים, ואחר כך נשיג את הקבוצה? למה לא, נאות יהודה, והשנים נפרדים מהקבוצה בלא שמישהו מהצוות מבחין בכך.

הם מתקרבים לאגם, ושואל, חובב ההרפתקאות מכניס רגל לתוכו. המים הצוננים מקבלים את פניו וקוראים לו להעמיק יותר, אך אז, בשבריר של שניה קורה דבר מדהים, האגם כמו פוער את פיו ומתגלה כביצה עמוקה וטובענית. שאול מתחיל לשקוע פנימה. כהרף עין הוא קולט את הסכנה בה הוא נמצא, ובלי לחשוב הרבה הוא תופס בכל כוחו ביהודה חברו שנותר בחוץ.

--- כעשר דקות קודם לכן, בבית משפחת מורגנשטרן שבמונסי מצלצל הטלפון, הרבנית מורגנשטרן נענית לשיחה, על הקו אחת מנשות הקהילה, המזמינה את הרבנית להשתתף בסעודה הודיה בה יאמרו כולם נשמת כל חי, רצינו לבקש מהרבנית שתכבד אותנו בנוכחותה, כשהרבנית נמצאת איתנו האווירה הופכת לרצינית יותר וכל המפגש נראה אחרת.

הרבנית מעיפה מבט מתלבט בכיורים העמוסים, ובדף המשימות שתכננה להיום, אבל מחליטה תוך רגע, בעזרת ה' אבוא בעוד דקות ספורות, ואכן כעבור רגעים מספר נכנסה הרבנית והחלה כהרגלה לשאת דברי חיזוק בפני קבוצת הנשים שמולה.

--- נחזור ליהודה ושואל השוהים באותה שעה באותו אגם המתגלה כביצה. במאמץ אדיר שאול אוחד ביהודה ומצליח להיחלץ מן הביצה. אלא, שמעוצמת האחיזה הפתאומית, יהודה נופל ונזרק אל תוך האגם. הכל היה ענין של רגעים. יהודה חש איך גופו צונח אט אט לתוך הבולען האיום הזה, הביצה כבר מכסה חלק מרגליו.

הוא הולך ושוקע בתוך הבוץ. באינסטינקט ראשוני הוא מנסה להוציא את הרגל, אך הביצה כמו מגנט רב עוצמה, מושכת אותו יותר ויותר והוא כבר מכוסה כולו עד מותניו בעיסה חומה ודביקה, עוד מעט ויעלם לגמרי. תוך שניות הוא נשאב אל לועה של הביצה. יהודה מפעיל את כל כוחותיו ועושה מאמץ נואש לצאת, אך הביצה חזקה ממנו ומושכת אותו יותר ויותר, כעת הוא כבר שקוע כולו עד צווארו בתוך הביצה.

יהודה שולח מבט נואש ואומלל לשואל, שעומד במרחק ולא יכול להיכנס להצילו. מבט מתחנן שאומר אתה לא הולך להשאיר אותי פה, נכון? אך שאול, אין באפשרותו לעשות כלום. והכל מתרחש בשניות ספורות. יהודה מבין ש-זהו. סופו קרוב, והוא הולך להיפרד מהעולם. המחשבה שעולה בראשו היא - צריך לומר 'שמע ישראל'. הוא רוצה לומר זאת אך מבין כי גם פיו מכוסה בבוץ. לכן הוא רק מכוון את מחשבתו 'שמע ישראל ה' אלוקינו...'

--- ובמונסי, בבית נשות הקהילה, כשמסיימת הרבנית לומר את דבריה, פונות הנשים לומר ביחד נשמת כל חי, והרבנית אומרת גם אני רוצה לומר איתכן נשמת כל חי, גם אני רוצה להודות לבורא עולם. על מה? לפני שש עשרה שנים שלח לי ה' את בני הצעיר יהודה. חיכינו לבן הזה לא מעט שנים. ואני חושבת שלא מספיק הודיתי לה' עליו, על הבחור המקסים הזה. מתעורר בי פתאום רצון חזק להודות על המתנה הזאת שה' חנן אותי. והקבוצה מתחילה לומר בהתרגשות, בשמחה ובהודיה 'נשמת כל חי'.

--- ובינתיים הביצה הטובענית כבר מכסה את פיו לגמרי. יהודה נשאב לתוכה כאילו מישהו מושך אותו מטה מטה. היא כבר מכסה את פיו וכמעט חוסמת את נשימתו. אך אז, הוא רואה מזוית העין את שאול חברו נוטל מקל שהיה מונח שם באורח נס ומושיט לו. כנראה היה זה משוט של ספינה שנשכח שם בצד. יהודה נאחז במקל, ופתאום... באופן שאין לו שום הסבר הגיוני, יהודה מרגיש כמו על מדרגות נעות, גופו משתחרר ו... הוא בחוץ. בקלות עצומה הוא יוצא מן הביצה הישר אל זרועותיו של חברו. נעשה עימו נס הרבה מעבר לגדר הטבע. כדי למשות אדם השקוע בביצה דרושים לפחות שלושה גיבורים חסונים. וכאן, שאול הצנום הצליח למשות אותו בקלות מופלאה.

צלה

לעילוי נשמת
הרב אלטר אהרן יצחק
הרשקוביץ זצ"ל
י"ז בטבת תשע"ו

עלות העלוין לשבת

200 ₪ בלבד

בנק דיסקונט סניף 056

השבון 61135

אסמכתא למייל:

Shuly3910@gmail.com

הפצה: אלעד, בני ברק, חדרה
פתח תקווה, רחובות, אשדוד,
מודיעין עילית ואחיסמך.

העלוין נתרם השבת לכבוד בר המצוה
של הבח' ישראל זיסל פינס נ"י

--- כעבור מספר שעות בשעה תשע בערבי יהודה כבר בביתו, עיף ויגע לאחר הטיול. הוא יושב עם הוריו לאכול את ארוחת הערב, ומתחיל לספר להם את כל מה שקרה שם באגם האימתני. הפעם דמעות חונקות את גרונו, דמעות של שחרור. רגע, אימו מחוורה, מרוגשת, מתי כל זה קרה? מתי הכל קרה?! וכשיהודה עונה לה, דמעות פורצות מעיניה "מה?! זה... זה היה בזמן ש... בזמן סעודת ההודיה כשביקשתי להודות לה' על שנתן לנו אותך! הקב"ה הוא שהוציא אותך משם 'ארוממך ה' כי דילתני... חייטני מיורדי בור'.

הודיה לה' - בימים ההם ובזמן הזה

הגאון רבי לייב מינצברג זצוק"ל

נס חנוכה מורכב הוא משלשה ניסים עיקריים. שלשה ניסים אלו התרחשו הן במלחמת החשמונאים, והן במקביל, בנס המנורה. א. שאחר שגזרו על התורה ונתרבו המתיוונים בעם ישראל ואבדה כל תקווה, היה נס שקומץ אנשים לא נסחפו ונתרו נאמנים להשי"ת במסירות נפש וזה עצמו נס. וכן במקביל לזה היה נס בשמן בעצם הדבר שנתר פך שמן בחותמו של כהן גדול שלא נטמא, וכמו שתירץ הבית יוסף בתירוץ הראשון שעצם מציאת פך שמן טהור הוא נס שנקבע עליו זכרון לדורות. ב. נס שני הוא שהחשמונאים החליטו לצאת למערכה ולמרוד במלכות יוון, וגם זה סיעתא דשמיא שהיה להם כח ואומץ להחליט לצאת למערכה, כי ננסך בהם רוח עוז וגבורה, ונצנצה בקרבם החלטת מסירות נפש להילחם מעטים מול רבים למען השי"ת והתורה. וכמו כן בשמן במקביל לזה, היה סייעתא דשמיא בעצם הדבר שהחליטו לתת את השמן בצורה כזאת במנורה, שהרי באחד התירוצים תירץ הבית יוסף שחילקו את הזמן לשמונה חלקים ובכל זאת דלק כל הלילה, ולכן היה נס בכל יום.

והקשו המפרשים איך הותר להם לעשות כן, שהרי דינה הוא שצריך לתת שמן בשיעור המספיק לדלוק כל הלילה, כמו שדורשים 'תן לה מידתה'. ונראה הביאור בדברי הבית יוסף שסברת הכהנים הקדושים היתה שכיוון שעל ידי נס הגיעו עד הלום והמציא להם פך שמן טהור, הרי בטוח שה' יתברך לא יעזבם עתה ובוודאי יעשה להם נס ששמן זה יהא בו סיפק עבור כל שמונת הימים, וגם זה חלק מהנס שהרגישו כן ברוח קדשם. ג. השלישי הוא עיקר הנס שהחשמונאים אכן נצחו רבים ביד מעטים גבורים ביד חלשים, כלומר שניתוסף כח וגבורה ביד החלשים. וכן במקביל בנס המנורה שהשמן אכן דלק ח' ימים. כלומר שנתוסף כח במעט השמן לדלוק ולהאיר זמן רב.

והנה זה סימן לבנים לכל דורות הגלות שאפילו בתקופות הקשות לעולם יוותר פך שמן טהור, וכן למדים אנו מזה שהקומץ הנשאר נאמן לה' ולתורה, צריך לאזור חיל לעשות פעולות אפילו כשהם נגד כל הסיכויים, ובסופו של דבר יזכו לנצחון על ידי ניסים ונפלאות תשועות ונחמות.

ובאופן גדול ביותר היה זה בדורנו לאחר השואה, תקומתה של היהדות הנאמנה לאחר החורבן הגדול. ולמרבה הפלא היה לפנינו כעין שלושת הניסים הללו. ראשית, שנתרו מתי מעט גדולי ישראל וקומץ קטן של אנשים נאמנים לה' ועצם הדבר הזה היה נס עצום שכל אחד מגדולי ישראל שניצול בימי השואה היה בדרך נס ופלא, ועל כל אחד מהם ישנו

סיפור מופלא כיצד ניצול בכל גלגוליו עד הגיעו לחוף מבטחים. עוד דבר פלא וניסי היה במה שקמה בהם רוח ואזרו עוז להקים הכל מחדש ולא רפו ידיהם לנוכח החלל העצום ואזלת הידיים והמשבר הגדול. והנס השלישי הגדול מכולם היינו שמעשייהם הניבו תוצאות כבירות, והצליחו וגם עשו פרי כאשר הצליח ה' דרכם לבנות כזו יהדות מפוארת ומשגשגת, כזה ריבוי של לימוד התורה, בתים שכונות וערים שמגדלים בהם תורה ותפילה, צדקה וחסד, משפחות לשם ולתפארת. וכאשר אנו מברכים ואומרים 'בימים ההם בזמן הזה' צריך לשמוח ולהודות לא רק על הימים ההם, אלא יש לצרף ולכוון גם על הניסים שמתחוללים עתה 'בזמן הזה'.

יסוד נס חג החנוכה

הגאון רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן זצוק"ל

חנוכה ופורים נקבעו לזכר הניסים שנעשו בהם, אמנם חוץ מעצם קביעותם יש ענין מיוחד המוטל על כל אחד לפרסם הנס, ולא מספיק בכך שמרגיש הנס בעצמו אלא צריך לפרסמו, ודינים רבים עולים מזה.

ולכאורה פירסומי ניסא הי' שייך כשהוא יודע ואחרים לא יודעים, שאז צריך לפרסם ולהודיעם, אבל אין הדבר כן שהרי כל הדרים בעיר צריכים להדליק לפירסומי ניסא אע"פ שאחרים יודעים. ויתכן לפרש שכמו שאנו רואים בהליכות בני אדם, יש מאורעות רבים שאדם מרגיש צורך לשתף אחרים עמו, כשאדם עושה שמחה כמו חתונה וכדו' אדם מזמין את הציבור שישתתפו וישמחו יחדיו וישמחו אותו, אע"פ שהוא הרי שמח בלי זה ואצלו נמצא מקור סיבת השמחה, בכל אופן ככל שיש יותר השתתפות אחרים בשמחתו הוא חש את השמחה. ולפי השכל הי' צריך להיות לכאורה להיפך, כשהשמחה קטנה הי' צורך שישמחו אחרים, אבל כשהשמחה גדולה הרי הוא שמח מספיק לבדו. אלא שאדם לא יכול להחזיק השמחה לבד, שהרי בלי השתתפות אחרים איננו מגיע להרגיש עומק השמחה, וככל שרבים הבאים ומשמחים, הוא חי ומרגיש יותר את שמחתו, שכך הם טבע הדברים שבכדי להחזיק ולחיות ולהרגיש את השמחה אדם נצרך לחיזוק, וזה מגיע ע"י השתתפות אנשים נוספים בשמחתו.

פרסום הנס של חנוכה אינו כדי להודיע על הנס לאחרים, אלא כדי שאדם עצמו ירגיש את התוצאות של הנס, את ההתרוממות הבאה כתוצאה מהנס, לא מספיק שאדם יודע שהי' נס, אלא עליו לשתף אחרים עמו, וככל שרבים המשתתפים, מפרסם הנס מתרומם להרגיש ולחיות בעצמו את הנס.

יסוד הנס הוא לבנות את האדם שיבוא להכרה שלימה ואמונה ובטחון בה' שאין טבע, הטבע הוא רק הנהגת ה' היותר תמידית, אך כשחפץ ה' לשנות אין שום טבע, וככל שאדם מראה ומפרסם את הנס הוא חי יותר את הלימוד שבנס, וכשנשתדל להחדיר בעצמינו את הלימוד שהניסים מלמדים אותנו נתחזק בעז"ה באמונה ובטחון. יהיו הדברים לעילוי נשמתו הטהורה, עלה למרומים ביום כד כסלו תשע"ח.

להצטרפות למייל: shuly3910@gmail.com

השתתפות בצער השכינה

הגאון רבי יונתן שרגא דומב שליט"א

א(רמב"ם פ"ג מהלכות חנוכה ה"א) כשמלכו יון... פשטו ידם בממונם ובבנותיהם... וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול, עד שריחם עליהם אלוקי אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם וכו'.

ויש להעיר: (1) ידועים המה דברי הלבוש בימי המן היתה הגזירה להרוג ולהשמיד את הגוף, שהוא ביטול משתה ושמחה, ולא את הנפש, שאפילו המירו דתם ח"ו, לא היה מקבל מהם, לכך כשנצלו ממנו - קבעו להלל ולשבח את השי"ת גם ע"י משתה ושמחה. אבל בחנוכה, בקשו להעבירם על דתם, ואם היינו חוזרים לאמונתם חלילה - לא היו מבקשים יותר. על כן קבעו הימים האלה להודות ולהלל, ולא למשתה ושמחה. כי על הצלה מגזירות רוחניות - התודה גם היא רוחנית. עיי"ש.

והנה מדברי הרמב"ם למדנו שהגזירה היתה לא רק רוחנית, אלא גם גשמית - "פשטו ידם בממונם". ועיין ב"מעשה רוקח" שכתב שמסתבר לגרוס בדברי הרמב"ם "ופשטו ידם בממונם ובבתיהם" (במקום ובבנותיהם). ולפ"ז - השאלה נעשית קשה יותר. (2) אם ראובן עושה טובה לשמעון בשווי של אלף זהובים. ושמעון נותן לו תודה על חמש מאות - הרי הוא כפוי טובה, שהרי מכחיש הוא את היתר. ויפה היתה לו השתיקה.

ואם כן - באמירת התודה לקב"ה שאנו אומרים בברכת ההודאה: "כשעמדה מלכות יון הרשעה... להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, ואתה ברחמך הרבים עמדת להם בעת צרתם". ולמה השמטנו אמירת תודה על זה ש"פשטו ידם בממונם ובבתיהם"?

(3) אמרו חז"ל (ב"ר טז, ד) "חדקל - זו יון, שהיו גזירותיהם חדות וקלות, שהיו אומרים להם לישראל, כתבו לכם על קרן השור - אין לנו חלק באלוקי ישראל". וכי גזירה זו קלה? ומה חדות יש בה?

(4) בדרך כלל אם לוחצים על מישהו, נעשה לו צר. ואם כן - למה כתב הרמב"ם היפך המצב הרגיל "וצר להם לישראל... ולחצום לחץ".

יתר על כן - לא כתב הרמב"ם "והצירו להם לישראל וכו' אלא "וצר להם" שאין כאן פעולת היוונים, אלא תוצאה. וא"כ היה צריך להקדים לכתוב את הפעולה ["ולחצום"] ואח"כ את התוצאה ["וצר להם"].

(ב) כתב הרמב"ם ב"אגרת השמד" (עמ' מ"ג במהדורת הרב רבינוביץ) "וידוע הוא כמו כן מה שקרה לישראל במלכות יון הרשעה מגזירות קשות ורעות. ומכללם היה - שלא יסגור אדם את פתח ביתו, כדי שלא יתייחד להתעסק בשום מצוה". ואיה מקורו של הרמב"ם?

עוד כתב ב"אגרת תימן" (עמ' קכ"ז - שם) "שגברה מלכות יון הרשעה, וגזרו שיכתוב כל אחד מישראל בלבשו שאין להם חלק באלוקי ישראל, ושיחוק בקרן שורו כענין הזה ואח"כ שיחרוש בו".

(ג) מקור דברי הרמב"ם נמצאים הם במדרש לחנוכה ("אוצר המדרשים" ח"א עמ' 192): "תנו רבנן, בימי מלכות יון הרשעה גזרו על ישראל שכל מי שיש לו בריח בתוך ביתו - יחקוק עליו שאין לו חלק באלוקי ישראל. מיד הלכו ישראל ועקרו בריחים שבבתיהם.

ועוד גזרו שכל מי שיש לו שור יכתוב על קרנו וכו' - הלכו ישראל ומכרו שוריהם. ועוד גזרו עליהם עי"ש. ברם במדרש אחר מצאנו שהיו בגזירות אלו ערמומיות יתירה. וזה לשונו (אוצר המדרשים עמ' 189): "בימי יוונים הערימו סוד על ישראל, אמרו בואו ונחדש עליהם גזירות עד שיבעטו באלוקיהם ויאמינו בעבודה זרה שלנו.

עמדו וגזרו כל בן ישראל שעושה לו בריח לפתחו ידקר בחרב. וכל כך למה? שכל בית שאין לו דלת, אין לו כבוד ולא צניעות - כיון שראו ישראל כך עמדו וביטלו כל דלתות בתיהם... עמדו וגזרו עליהם גזירה אחרת - כל אדם מישראל שיש לו שור או שה יחקק על קרנו שאין לו חלק באלוקי ישראל. וכ"כ למה - כדי שלא יאכלו ישראל בשר ולא חלב ולא גבינה, ולא יהיה להם חרישה. כיון ששמעו ישראל כך נצטערו צער גדול - אמרו ח"ו שנכפור באלוקינו. עמדו ומכרו בהמתן... אמר הקב"ה - אתם חסתם על כבודי ולא כפרתם בי - אף אני זימנתי לכם צידה והיו הצביים והאיילים וכו' - נכנסים לבתיהם של ישראל - לפי שהיו בלא דלתות, ובאין ישראל ותופסין אותם ושוחטין ואוכלין.

בא וראה ערמומיות שלהם: - כל מי שיש לו בריח - יחקוק וכו', כל מי שיש לו שור יחקוק וכו'. יש לכם אפשרות להימלט מגזירה, אם תעקרו הדלתות ותמכרו השוורים. בין כך ובין כך נמצאו היוונים "מרויחים", או שיכפרו ישראל באלוקיהם, או שישארו בלי כבוד וצניעות וכלי בשר וחלב...

(ד) ברם עומק נוסף יש בערמומיות שלהם. כתב הרמב"ם (פ"ו ממלכים ה"ז) "כשצרים על עיר לתפשה, אין מקיפין אותה מארבע רוחותיה, אלא משלוש רוחותיה, ומניחין מקום לברוח ולמי שרוצה להימלט על נפשו". וכתב הרמב"ם (בספר המצוות - מצוה חמישית ששכח הרמב"ם) "כי בזה נלמוד להתנהג בחמלה אפילו עם אויבנו, ובו עוד תיקון שנפתח להם פתח שיברחו ולא יתחזקו לקראתינו" [ועי' ב"משך חכמה" מטות ד"ה ויצבאן].

כי כאשר דוחפים את האדם אל בין המצרים - הוא ניסה בכל כוחו להתנגד ולפרוץ ואזי הוא מסוכן לאין שיעור. אבל אם נותנים לו פתח מילוט, אין הוא מעורר את עצמו את כל כוחותיו במלחמתו נגדנו - מפני שהוא מרגיש שיכול הוא לברוח.

וזו היתה חכמת היוונים - שהיו יודעים שאם יאמרו להם לישראל - חייבים אתם לכתוב על קרן השור או בריחי הדלתות "אין לנו חלק באלוקי ישראל", בודאי יעמדו עם ישראל ויתחזקו להילחם בכל נפשם נגד רוע הגזירה, אבל עכשיו שנתנו להם לישראל פתח מילוט ואמרו להם - שיכולים הם למכור השוורים והבתים ועומדים הם ישראל בהתלבטות מה קשה יותר - הכתיבה או הרעב - אזי גופא מחליש אצלם את הרצון למסור את הנפש, כי הרגשת הצרה הרוחנית - פוחתת.

ובחרו ישראל למכור השוורים, כי הרגישו את הצרה הרוחנית יותר, כי הם שהחליטו להכניס את עצמם אל תוך המיצר הזה "וצר להם לישראל מאוד מפניהם". ומכיון שמכרו בהמותיהם ולא נשאר להם חלב לשתות ובשר לאכול, רק אז בא לידי ביטוי הלחץ הגדול שלחצום היוונים, שקנו את בהמותיהם.

ואז אמר להם הקב"ה "אתם חסתם על כבודי ולא כפרתם בי - אף אני זימנתי לכם צידה וכו'" (מדרש) "וריחם עליהם אלוקי אבותינו והושיעם מידם" (רמב"ם) וסיפק להם צרכיהם, ורק אח"כ גברו בני

חשמונאי הכהנים הגדולים - וסילקו את היוונים מכל וכל - והושיעו את ישראל מידיהם (רמב"ם) (הנמצא שבאמת כל רצונם של היוונים היתה גזירה רוחנית " לחדש עליהם גזירות עד שיבעטו באלוהיהם ויאמינו בע"ז של היוונים". וכל פשיטת ידם בממונם [דהיינו הבהמות וכדו'] ובבתיהם [בריחי הדלתות] היתה פועל יוצא שבחרוט להם ישראל מעצמם, ולא הכריחום היוונים, ועל כן כתה הלבוש "אילו היינו חוזרים לאמונתם חלילה - לא היו מבקשים יותר".

בא וראה כמה מדוקדקים דברי חז"ל "ועמדת להם בעת צרתם" לא אמרו בעת צרה, אלא צרתם - מפני שהם הם שהחליטו שצרה זו שלהם היא... והיו גזרותיהן "חדות וקלות" - כי הערימו סוד על ישראל - ובתחום הצליחו לגרום לגזירה נוראה זו שתראה קלה יותר... כמה חדות יש בגזירה זו. (ולמדנו שכך הוא דרכו של הי"ת - שאם יהיה היהודי חס על כבוד הבורא ומרגיש שחוסר בכבודו של הקב"ה הופך להיות צרת עצמו - אזי מיד עומד לו הקב"ה ומושיעו מיד הצר הצורך.

חנוכיה! מדוע את שותקת?
הרב אהרן לוי שליט"א

החנוכיה הישנה ניצבה בתוך תיבת הזכוכית, ניכר היה כי ימי חייה חרטו בה את מאורעותיהם באיזמל הזמן. אפרים, שהיה בן גילה, ישב מולה עד שנראה היה כי קמטיו הרבים הם המשתקפים על פניה. טקס הדלקת נרות החנוכה בביתו של אפרים, משונה היה, אך הוא שמר על כלליו באדיקות רבה. כולם ידעו! אפרים לא מדליק את החנוכיה סתם כך, בלי דמעות לא מתחילים! דמעות אלו מציפות היו את עיניו, עת היה מתקרב אליה ומלטף את פניה. משדמע, היה פונה אליה ושואל: מה את אומרת השנה? להדליק או לא להדליק? מידי שנה עם הגיע עת ההדלקה היה מתחבט בשאלה זו.

ישנם אנשים שהכל אצלם פשוט, ברור וחד. אנשים אלו ייטלו את ה"שמש" בידיהם, יושיטוהו אל הנר, יברכו את ברכת הנרות וידליקו, כמה פשוט. פשוט משום שחיהם האירו להם פנים, ומי שמאירים לו פנים נמשך לאור הנרות. אלא שיש בעולמינו אי אלו אנשים שהחיים לא היטיבו עימם, ולא האירו להם את ימיהם. עבורם הדלקת נר חנוכה אינה ענין של מה בכך. וכי כיצד זה ידליק נרות אדם השרוי בחשיכה? וכי יש לו אש? אפרים דגן השתייך לאלו ששקעה עליהם שמשם בטרם עת, ואין דינו של חג החנוכה אצל אפרים חשוך-הלב כדין חנוכה אצל אלו המוארים.

למען האמת צריך אני לדייק בדברי עד מאוד. אפרים דגן לא נולד חשוך, בילדותו מאיר היה באור נגוהות כשאר ילדי ישראל. בתקופה זו מדליק היה את חנוכייתו הילדותית בשמחה ובאשר. אלא שאז באו ימי החושך והאפילה, ומחנות הריכוז כיבו את נרותיו בזה אחר זה. נרו הבכור כבה בחלמנו, השני והשלישי בטרבלינקה, וה"שמש" כשנרו האחרון בידיה הופרדה ממנו באכזריות על ה"רמפה" המפורסמת בבירקנאו. כך כבו נרות החנוכה של אפרים, עד שנתר לבדו כבוי ומפוייח.

עתה יושב אפרים הכבוי מול חנוכייתו, ומתחבט האם להדליק או לא להדליק? מסתפק הוא במחלוקתם של בית שמאי ובית הלל. האם "מוסיף והולך" כבית הלל או "פוחת והולך" כבית שמאי? אם

אינכם מבינים את סוד התלבטותו, אין זאת אלא משום שלא האזנתם ללחישתו.

נו?... - לוחש אפרים לחנוכיתו - מה דעתך עלי? "מוסיף והולך" אני או "פוחת והולך"... אה? מה את אומרת? הלא גם את הכרת את ה"נרות" שלי? מה את אומרת??? מתחנן אפרים לחנוכייתו העלובה. וכי מוסיף והולך אני? וכי יכול אני להדליק את נרותייך?... והלא נפסקה הלכה כבית הלל ולא כבית שמאי, ואני פוחת והולך אני, אני לא יכול להדליק, לא יכול!!! ואז, כבכל שנה נשבר היה קולו הסדוק של אפרים, והוא היה פורץ בבכי תמרורים: איפה שיינה? אה? איפה פייגלה? איפה מוישי חיים? אה??? וכשכתפיו רועדות, היה שומט את ראשו, ומתוך בכיו היה משבר את מילותיו: "הנרות הללו קויידש הם"... עד שנרגע.

ואז... בשתיקה... נכנסים היו נכדיו ועומדים סביבו. רגילים היו למעמד זה. יודעים היו כי עדים הם לטקס הדלקה ייחודי ומרומם. אצלם לא מדליקים נרות חנוכה סתם כך, כמו אצל כולם, שהרי אצל כולם שרים מול החנוכיה ואצלם... בוכים.

משנכנסו כולם, מרים היה אפרים את ראשו ועיניו הזכות שיבשו בינתיים, שבו לנטוף ונשרו על חולצתו האפורה. סוקר היה אפרים את נכדיו כרועה הסופר את צאנו, ושב להביט בחנוכיה הישנה. כמונה מעות היה סופר מולה את שמות נכדיו, ובטון מפוייס היה אומר לה: אז מה את אומרת חנוכייה'לה? מדוע את שותקת? וכי פוחת והולך אני? מה פתאום? ראי את דודי, את חנה'לה, איציק, יענק'לה, את רבקי וצביה, פוחת והולך אני? לא ולא!!! מוסיף והולך אני!!! מוסיף והולך אני!!! מוסיף והולך!!! וכבר יצאה בת קול והכריזה שהלכה כבית הלל את מבינה? מחוייב אני בהדלקת הנר, במטותא ממך, אל תכעסי עלי.

וכשדמעות שמחה בעיניו, נוטל היה אפרים את ה"שמש" בידו האחת ואת נכדיו בידו השניה ומדליק את חנוכייתו הקמוטה, כשמגרוננו הנשנק היו יוצאות המילים: "הנרות הללו קויידש הם". - הללו!!! - הללו!!!

